

PROIECTUL : FII AVOCAT IN ȘCOALA TA (FAST)

Motto : *”Dacă vom investi în cultura juridică, în 20-30 de ani vom avea soluția la problemele actuale. Ridicarea nivelului de cultură juridică și statală a cetățeanului este singura soluție pentru a determina echilibrul dintre cele trei puteri în stat.”*

Prof. univ. dr. av. Traian Briciu

Proiectul de educație juridică desfășurat de UNBR s-a dezvoltat încă de la început având în vedere necesitatea de a cultiva în rândul tinerilor interesul pentru cunoașterea legii, interesul întregii societăți pentru respectarea legii. Proiectul „FAST – Fii avocat în școala ta” este un program de responsabilitate socială și de responsabilizare socială, deoarece este nevoie să avem o societate care să aibă o cultură juridică sau un nivel al culturii juridice sensibil mai ridicat decât acum când aproape că nu există.

NECESITATEA PROIECTULUI

Necesitatea tinerilor de a cunoaște și de a stăpâni anumite noțiuni juridice, explicații ale consecințelor faptelor proprii și moduri în care acțiunile lor pot atrage o răspundere juridică proprie sau a părinților lor.

Necesitatea cadrelor didactice de a stăpâni și cunoaște anumite noțiuni juridice, despre care să poată vorbi, ulterior, în cadrul orelor de dirigiență; proiectul nu a avut un caracter pur teoretic ci a avut un caracter eminent aplicat, axat pe situații practice din viața de zi cu zi a elevilor, cu exemple situate mult în mediul școlar, astfel încât toate informațiile rezultate din dialogurile dintre avocați, ca profesioniști ai dreptului și elevi au adus numeroase lămuriri și adulților – cadre didactice – implicați în actul de învățământ.

Necesitatea părinților ca în preajma, în fața copiilor lor, să apară un profesionist capabil să explice lucruri care din punctul de vedere al unui

părinte sunt dificil de explicat, se tem sau nu reușesc să le explice corespunzător și care pot fi mai bine sau mai ușor primite de către copii de la un profesionist al dreptului (care nu le dă note sau calificative, care nu îi ascultă la sfârșitul orelor) decât de la părinți sau chiar de la cadrele didactice.

Necesitatea avocaților de a se implica în viața socială, de dăruire, de a împărtăși capitalul de informații și experiența lor.. Societatea trece printr-o schimbare care ne afectează pe toți, iar educația juridică, la fel ca educația în general, pot reasigura echilibrul social. Avocații sunt buni oameni ai comunității și fiecare dintre noi avem numeroase cazuri pro bono, în care individual, ajutăm oameni.

Necesitatea societății. Societatea are nevoie să cunoască de la profesioniști principiile de bază ale dreptului, noțiuni sumare care ar permite înțelegerea cu o mai mare ușurință a drepturilor, libertăților și obligațiilor cetățenești, dar și care sunt limitele și ordinea de prerogative instituționale într-un stat de drept.

A face educație juridică reprezintă nu doar o cunoaștere a informațiilor legate de drepturi și obligații legale. Acest tip de educație presupune și capacitatea de a interpreta în context informații, de a analiza relevanța argumentelor interlocutorului, raționalitatea acestora și cum pot fi ele verificate.

Cu alte cuvinte, educația juridică dezvoltă și competențele de literație, așa cum sunt ele prezentate în Noul Curriculum Național ¹(Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți, 2018, anexa1, pp7-11,) ca abilitatea de identificare, înțelegere, exprimare, creare și interpretare a conceptelor. Totodată este dezvoltată și componenta civică, înțeleasă ca abilitate de a înțelege conceptele și structurile sociale, economice, politice și juridice.

Dezvoltarea acestor competențe vizează o schimbare de paradigmă prin evidențierea unor profiluri de formare înțelese ca așteptări exprimate față de absolvenții diferitelor niveluri de studiu . Acest profil de formare reprezintă o componentă reglatoare a Noului Curriculum. Comisiile existente la nivel de școală pot avea un rol important în managementul curriculumului prin propunerea programelor de formare continuă sau în dezbaterile unor probleme legate de organizare sau de conținut al învățării.

Așadar educația juridică vine în sprijinul dezvoltării acestor competențe astfel că a fost definită utilitatea prezenței educației juridice în școli:

- Presupune nu doar cunoașterea legilor ci dezvoltă și abilitățile de înțelegere și interpretare

- Dezvoltă capacitatea de argumentare și de recunoaștere și utilizare a unor argumente logice

- Îndrumare profesională pentru cei care doresc să urmeze o carieră juridică

- Cunoașterea drepturilor și a responsabilităților prin rolul preventiv pe care îl oferă

- Dezvoltarea unor competențe așa cum sunt ele definite în Noul Curriculum Național

Așadar, putem sesiza faptul că educația juridică are o sferă integratoare în ideea în care reunește elemente din diferite discipline: logică și argumentare, etică, filozofie, morală.

Proiectul „Fii Avocat în Școala Ta!” este un proiect cu un puternic impact social și a dezvăluit o mare masă a colegilor care și-au oferit timpul și dorința de a împărtăși cunoștințele juridice și experiențele proprii cu o bucurie de nedescris.

Fii avocat în școala ta!” este unul dintre cele mai importante proiecte ale profesiei de avocat pentru că are ca obiectiv schimbarea mentalităților încă de la nivelul gimnaziului și liceului. Toți cei care la ora actuală lucrăm în domeniul juridic, fie că suntem avocați, judecători sau procurori, operăm cu o anumită cultură juridică și socială. Or, cultura juridică sau, mai bine zis incultura juridică, a unei părți din societate se transferă către activitatea avocatului, care de cele mai multe ori nu are un interlocutor în clientul său, care să înțeleagă justiția. Se transferă, de asemenea, și în încrederea sau neîncrederea în activitatea procurorilor sau a judecătorilor, de multe ori având la bază o necunoaștere a activității acestora și a specificului activității, cu efecte sociale dezarmante pentru încrederea în justiție, în general.

Ca o concluzie după primii doi ani de proiect FAST, putem spune că există disponibilitate din partea societății, care înțelege rolul și importanța culturii

juridice. Considerăm că acest prim pas a fost făcut! Reușita în mod real a acestui proiect este însă continuarea acestuia astfel încât acesta să devină o activitate de referință a Uniunii Naționale a Barourilor din România.

În proiect au fost cuprinși aproximativ 1200 de avocați, ceea ce arată câteva aspecte pozitive pentru profesia de avocat. În primul rând, o disponibilitate relativ mare. Să ai aproximativ 1200 de oameni dispuși să facă o activitate gratuită, în folosul societății, nu este un lucru ușor. În al doilea rând, distribuția acestora astfel încât să acopere toate zonele țării este un lucru extrem de important într-o astfel de activitate. Și trei, capacitatea acestor aproximativ 1200 de oameni de a se exprima într-un anumit gen de unitate de tematică, teme care au fost propuse pentru dezbateri.

În situația educației juridice în școli, voluntariatul avocaților a reprezentat la momentul acesta o soluție provizorie, de compromis, în contextul modificărilor legislative din domeniul educației naționale.

Avem în vedere modificările legislative care permit avocaților să predea și în învățământul gimnazial și liceal și în special modificările care vizează introducerea ca disciplină opțională a educației financiare, antreprenoriale și juridice într-o singură disciplină.

Astfel, prin Legea nr. 273/2021 s-a modificat Legea educației și s-a prevăzut că, printre competențele-cheie care se vor dobândi de către elevii din învățământul primar și cel gimnazial de învățământ vor fi și cele juridice;

Prin legea nr. 184/2021 din 1 iulie 2021 a fost modificat art. 16 din legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, astfel încât la litera b se prevede expres faptul că ”exercitarea profesiei de avocat este compatibilă numai cu: b) activități și funcții didactice în învățământul superior, activități didactice cu conținut juridic în învățământul liceal și gimnazial;”.

Sistemul național de educație, deși oferă cadrul legislativ desfășurării disciplinei educație juridică, este nepregătit la acest moment pentru implementare din cauza lipsei resursei umane care să îndeplinească toate condițiile pentru ca specialiștii dreptului, în special avocații, să poată să predea în școli și licee.

Necesitatea introducerii unei astfel de discipline a fost relevată de multă vreme, ea fiind o nevoie socială.

Studiile sociologice relevă o realitate nedorită la nivelul societății românești prin evidențierea creșterii criminalității în rândul tinerilor, ceea ce presupune cauza necunoașterii legii, în special a drepturilor și obligațiilor fundamentale ale cetățeanului.

Aceasta înseamnă că societatea românească este nepregătită din punct de vedere juridic, aspect care, deși ar părea că nu ne afectează în mod direct, ne afectează în mod evident în ansamblu și indirect pe fiecare dintre noi în diverse situații pe care ni le putem imagina mai mult sau mai puțin.

De aceea, pentru a ieși din pasivitate, pentru a nu lăsa să se adâncească problema evidențiată, este necesar a oferi sprijin instituțiilor implicate în administrarea sistemului de educație națională până la consolidarea mecanismului de implementare a disciplinei educație juridică prin voluntariat în cadrul proiectului FAST al UNBR.

Voluntariatul este soluția optimă, de compromis, în orice situație în care nevoia socială nu poate fi imediat acoperită de instituțiile Statului.

În cei doi ani de desfășurare a Proiectului în practică au fost identificate și puncte forte, dar și aspecte care necesită perfecționare din partea noastră :

Astfel, Proiectul de Educație Juridică în școli a stârnit un real interes în rândul elevilor, în special datorită caracterului interactiv, instrumentelor utilizate (prezentare PowerPoint și film de prezentare), precum și a disponibilității avocaților voluntari de a răspunde întrebărilor elevilor, de a discuta și chestiuni adiacente temei prezentate. Uneori, elevii își expun în mod explicit problemele personale cu care se confruntă ei sau familiile lor, iar în alte situații fac referire la situații potențiale pe care se tem că le-ar avea de înfruntat.

Feedback-ul profesorilor a fost bun. Profesorii au transmis că, pe lângă acumularea și înțelegerea informațiilor juridice, au avut ocazia să afle și să conștientizeze problemele individuale care îi preocupă pe elevi, urmând să ofere o îndrumare mai bună acolo unde se impune.

Cadrele didactice au recunoscut utilitatea și necesitatea educației juridice în școli, în contextul în care elevii beneficiază în sânul familiei de o îndrumare insuficientă în acest domeniu sau chiar sunt lipsiți de îndrumare, existând așteptarea părinților ca școala să se preocupe de educația minorilor și în privința problemelor cu potențiale consecințe juridice.

În plus, cadrele didactice au precizat că prezentarea unor persoane cu autoritate profesională în fața elevilor (avocați) sporește impactul informației asupra acestora, respectiv crește probabilitatea ca elevii să înțeleagă importanța celor discutate.

Puncte vulnerabile:

- Cel puțin în anul școlar 2022-2023 a fost dificilă, uneori, integrarea activităților FAST în orarul clasei și prezentarea a mai mult de 3-4 teme, având în vedere că programa școlară este deja foarte încărcată. Noua structură a anului școlar a creat un ușor dezechilibru în modalitatea în care avocații au reușit să pună în acord propriul program cu orarul pus la dispoziție de către cadrele didactice.

Din acest motiv, în unele școli a existat o oarecare reticență, cu atât mai mult cu cât anumite teme fuseseră prezentate și de către alte instituții, asociații profesionale etc.

Este dificilă mobilizarea și motivarea unui număr considerabil de avocați, pe termen mediu și lung, pentru participarea la activități având caracter benevol și gratuit, fără prefigurarea unor avantaje concrete și imediate.

- Unii avocați, deși s-au implicat cu conștiinciozitate, au înțeles că nu sunt potriviți pentru activități ce presupun interacțiunea cu adolescenții și captarea atenției acestora astfel că în cel de-al doilea an de desfășurare al proiectului s-a înregistrat un ușor regres în ceea ce privește numărul de avocați implicați activ în proiect.

Este imperios necesară formarea omului contemporan în cadrul unei educații juridice într-o școală în care avocatul să-și asume rolul de educator al acestei generații, care se lasă ușor sedusă de către informațiile care circulă din surse obscure. Proiectul FAST nu este un proiect care să aparțină numai generației

noastre, ci este un proiect care va trebui transmis și generațiilor următoare, întrucât chiar dacă educația urmează să devină o disciplină obligatorie, este nevoie în continuare de avocat în ceea ce privește educația juridică pentru omul contemporan și pentru omul viitor. Prin dezvoltarea acestui proiect se naște o nouă școală de educație, o școală asumată de către noi avocații, o școală a omului modern și rațional, o școală care va aduce atât de necesarul echilibru dintre drepturi, libertăți și responsabilitățile care vin odată cu acestea.

Educația juridică trebuie să fie un demers de învățare progresivă și trebuie integrată în formarea tinerilor încă din învățământul preuniversitar, fiind esențială ca ei să cunoască rolul dreptului în viața lor, că oameni și cetățeni responsabili.

Scopul nostru principal nu este să îi determinăm pe elevi să urmeze studii juridice și să devină practicieni ai Dreptului, ci să răspundem nevoii lor de a înțelege lumea, societatea și regulile ei întrucât incapacitatea de a sesiza implicațiile juridice ale unor situații concrete din viața cotidiană îi împiedică de multe ori să ia deciziile potrivite.

Mai mult, este binecunoscut nivelul scăzut de încredere a românilor în sistemul de justiție. Ce trebuie să înțelegem este că această neîncredere vine din necunoaștere și asta este ceea ce putem schimba. Primul pas este tocmai acesta: introducerea noțiunilor juridice elementare de la o vârstă fragedă, care vor permite cetățenilor să cunoască și să înțeleagă mai bine sistemul de justiție și, astfel, să își schimbe percepția asupra lui.

Proiectul „Fii avocat în școala ta!” este important din ambele perspective, pentru că elevii pot să acumuleze într-o manieră interactivă și relaxată cunoștințe esențiale despre drepturi și libertăți, ale lor și ale celor din jurul lor, despre răspunderea civilă, contravențională și penală pentru faptele proprii, astfel încât să își formeze reflexe juridico-morale sănătoase încă din școală și, în același timp, să capete și încredere într-un sistem care nu le mai este complet străin.

Idei desprinse din analiză:

1. Proiectul FAST este necesar, chiar indispensabil și aduce informație juridică prin educație nonformală bine primită de grupul țintă.

Peste 90% dintre elevi consideră că proiectul FAST este bun sau foarte bun. În aceeași măsură, elevii au apreciat că sunt mai pregătiți pentru situațiile de viață prezentate în cadrul Proiectului decât anterior acestuia.

De asemenea, 91 % dintre elevi consideră că informațiile prezentate sunt folositoare sau foarte folositoare . Aceste răspunsuri arată faptul că, deși informațiile au fost, în unele module, foarte concentrate și au acoperit mai multe ramuri de drept, este recomandabil că acestea să nu fie mult diminuate în viitor.

2. Proiectul FAST deschide „apetitul” elevilor pentru proiecte similare

Potrivit răspunsurilor oferite, peste 85% din respondenți au fost destul de interesați sau foarte interesați (37,5%) de participarea și la alte proiecte de educație juridică împreună cu avocații, cum ar fi cluburi de dezbateri, procese simulate, vizite la instituții etc.

Răspunsurile oferite demonstrează, încă o dată, faptul că acest tip de educație, non-formală, prin intermediul profesioniștilor dreptului are efectele scontate și, în plus, reprezintă un bun început pentru astfel de manifestări ale profesiei de avocat în societate.

3. Proiectul FAST aduce avocații mai aproape de comunitate

Deși inițial au existat îngrijorări în ceea ce privește abilitatea avocaților fără o pregătire psiho-pedagogică formală de a interacționa într-un limbaj accesibil elevilor și de a putea să susțină orele de educație juridică astfel încât informația să fie decelată corespunzător, răspunsurile elevilor și ale profesorilor arată faptul că peste 98% dintre elevi și 100% din profesorii chestionați au apreciat că interacțiunea avocaților cu elevii a fost între suficient de deschisă și foarte deschisă. De asemenea, 97% dintre elevi au considerat că limbajul folosit a fost suficient sau foarte ușor de înțeles.

În același timp, 94% dintre profesori au apreciat că prezentarea proiectului a îndeplinit nevoile și standardul psiho-social al elevilor.

4. Proiectul FAST relevă o realitate îngrijorătoare a mediului școlar

Cercetarea sociologică realizată în cadrul proiectului, deși empirică, devoalează un aspect îngrijorător în ceea ce privește mediul școlar. Percepția

copiilor asupra acestuia, cu referire exactă la violență, face imperios necesară o abordare interdisciplinară viitoare.

Este important faptul că 26% din totalul elevilor consideră că mediul școlar este destul de violent verbal și fizic, iar 3,7% apreciază că mediul școlar este unul foarte violent.

Prin comparație, profesorii au apreciat într-o proporție mai mică (sub jumătate, chiar) faptul că mediul școlar este unul destul de violent (11.8%, față de 26%). Reiese astfel fie o diferență de percepție, fie faptul că profesorii, din postura de educatori formali, sunt mai puțin apropiați de mediul școlar și de elevi.

Având în vedere că și profesorii au apreciat că violență verbală și cea emoțională sunt cele mai frecvente și dintre cele mai grave forme de violență, cu urmări greu de cuantificat, reiese și nevoia unei abordări la nivel național, interdisciplinar a acestei situații.

În acest sens, profesorii au apreciat (82%) că astfel de proiecte vor ajuta la diminuarea violenței în școli, relevându-se și prin aceste răspunsuri necesitatea și utilitatea proiectului FAST.

5. Proiectul FAST trebuie continuat și dezvoltat, inclusiv prin abordarea altor teme și subiecte.

Acest tip de educație non-formală poate și trebuie să coexiste cu preconizatele module de educație juridică integrate în programa școlară, tocmai datorită formatului flexibil și ne-obligatoriu, dar și plusului de autenticitate pe care doar practicienii dreptului îl pot aduce acestor prezentări.

Responsabilitatea socială se învață și se exersează iar Proiectul FAST ne responsabilizează pe toți: elevi, profesori, părinți și avocați.